

Frege: Der Gedanke

Maria Aloni
ILLC-University of Amsterdam
M.D.Aloni@uva.nl

Theoretische filosofie 2014

March 13, 2014

De Gedanke (1918-1919)

- ▶ Bedoeld als eerste hoofdstuk van een boek over filosofische logica
- ▶ Twee noties centraal:
 - ▶ Waarheid (centrale begrip van logica)
 - ▶ Gedachte (drager van waarheid)
- ▶ Beide noties cruciaal voor betekenis (zie 'Über Sinn und Bedeutung', 1892) [begin talige wending]
 - ▶ Gedachte = Sinn (betekenis) van een zin
 - ▶ Waarheidswaarde = Bedeutung (verwijzing) van een zin
- ▶ Centrale idee: Gedachten [illustratie: telescoop]
 - ▶ geen materiële dingen in externe wereld
 - ▶ geen voorstellingen in onze geest
 - ▶ platoonse entiteiten in derde werkelijkheidsdomein (derde rijk)
 - ▶ abstract: niet met zintuigen waarneembaar
 - ▶ objectief: geen drager nodig
- ▶ Welke notie in Freges tekst correspondeert met wat Loux proposities noemt?

Logica en waarheid

(1) Op welke manier gaat de logica met waarheid om, anders dan andere wetenschappen?

- ▶ Niet de waarheid ontdekken, maar de wetten van waarheid.

Wahrheiten zu entdecken, ist Aufgabe aller Wissenschaften: der Logik kommt es zu, die Gesetze des Wahrseins zu erkennen [58]

(2) Welke soorten wetten onderscheidt Frege?

- ▶ Staatswetten (en morele wetten), natuurwetten, en denksetten.

Mehr in diesem Sinne [Naturgesetze] spreche ich von Gesetzen des Wahrseins. Freilich handelt es sich hierbei nicht um ein Geschehen, sondern um ein Sein. Aus den Gesetzen des Wahrseins ergeben sich nun Vorschriften für das Führrhalten, das Denken, Urteilen, Schließen. Und so spricht man wohl auch von Denkgesetzen. [58]

(3) Wat is het gevaar als we in de logica over wetten praten?

- ▶ Dat we de wetten van waarheid als psychologische wetten opvatten (Frege's anti-psychologisme) [58-59]

Definitie van waarheid

(4) Wat is het probleem met het definiëren van het begrip waarheid?

- ▶ Dreigt circulair te zijn [60]

So scheitert aber auch jeder andere Versuch, das Wahrsein zu denieren. Denn in einer Denition gäbe man gewisse Merkmale an. Und bei der Anwendung auf einen besonderen Fall käme es dann immer darauf an, ob es wahr wäre, daß diese Merkmale zuträfen. So drehte man sich im Kreise. Hiernach ist es wahrscheinlich, daßder Inhalt des Wortes 'wahr' ganz einzigartig und undefinierbar ist.

And every other attempt to define truth collapses too. For in a definition certain characteristics would have to be stated. And in application to any particular case the question would always arise whether it were true that the characteristics were present. So one goes round in a circle. Consequently, it is probable that the content of the word 'true' is unique and undefinable.

- ▶ Conclusie: waarheid is niet te definiëren [cf. Tarski]

- ▶ Specifieke argumenten tegen correspondentietheorie van waarheid ('Übereinstimmung einer Vorstellung mit etwas Wirklichem')

- ▶ Argument van taal

Grammatically the word 'true' appears as an adjective. (...) It might be supposed from this that truth consists in the correspondence of a picture with what it depicts. Correspondence is a relation. This is contradicted, however, by the use of the word 'true', which is not a relation-word and contains no reference to anything else to which something must correspond

- ▶ 'Dualisme'

It would only be possible to compare an idea (Vorstellung) with a thing if the thing were an idea too. And then, if the first did correspond perfectly with the second, they would coincide. But this is not at all what is wanted when truth is defined as the correspondence of an idea with something real. For it is absolutely essential that the reality be distinct from the idea. But then there can be no complete correspondence, no complete truth. So nothing at all would be true; for what is only half true is untrue. Truth cannot tolerate a more or less.

Gedachten

(5) Wat zijn de meest kenmerkende eigenschappen van een gedachte?

- ▶ drager van waarheid: kan waar of onwaar zijn [60-61]
- ▶ Sinn (sense) van een volzin (sentence) [61]
- ▶ is niet zinnelijk (geen fysieke object) [61]
- ▶ speelt cruciale rol in vatten, oordelen, beweren [62]
- ▶ geen subjectieve voorstellingen (derde rijk)
- ▶ onveranderlijk, tijdloos
- ▶ onafhankelijk van denker of taal

Denken, oordelen, beweren

So it is possible to express the thought without laying it down as true. Both are so closely joined in an indicative sentence that it is easy to overlook their separability. Consequently we may distinguish:

1. the apprehension of a thought - thinking,
das Fassen des Gedankens – das Denken,
2. the recognition of the truth of a thought – judgment,
die Anerkennung der Wahrheit eines Gedankens – das Urteilen,
3. the manifestation of this judgment – assertion.
die Kundgebung dieses Urteils – das Behaupten.

We perform the first act when we form a sentence-question. An advance in science usually takes place in this way, first a thought is apprehended, such as can perhaps be expressed in a sentence-question, and, after appropriate investigations, this thought is finally recognized to be true. [62-63]

- Vgl. Meno's paradox: 'Hoe kan je überhaupt zoeken naar iets wat je niet weet?'

Toneel

(6) Als een toneelspeler zegt: 'Jullie gaan sterven' maakt het dan verschil als hij toevoegt 'dat is waar'?

- ▶ Nee.

We declare the recognition of truth in the form of an indicative sentence. We do not have to use the word 'true' for this. And even when we do use it the real assertive force lies, not in it, but in the form of the indicative sentence and where this loses its assertive force the word 'true' cannot put it back again. This happens when we do not speak seriously . . . Therefore it must still always be asked, about what is presented in the form of an indicative sentence whether it really contains an assertion. And this question must be answered in the negative if the requisite seriousness is lacking. It is irrelevant whether the word 'true' is used here. This explains why it is that nothing seems to be added to a thought by attributing to it the property of truth. [63]

- ▶ Equivalentie these: 'A' = 'het is waar dat A'
(redundancy/disquotational theory of truth)

Inhoud zin – gedachte [64]

- ▶ Zinnen drukken gedachten uit, maar
- ▶ Zin houdt vaak meer in dan alleen de uitgedrukte gedachte:

- (1) a. Alfred ist noch nicht gekommen [zin]
b. Dass Alfred nicht gekommen ist [uitgedrukte gedachte]

- ▶ Stijlelementen, 'nog', 'maar', etc. (logisch irrelevant)
- ▶ Zin moet soms ook 'aangevuld' worden om een gedachte uit te kunnen drukken

- (2) a. Jan is hier vandaag [zin]
b. Dat Jan in Amsterdam is op 13-3-2014 [gedachte]

- Indexicale elementen: 'vandaag', 'gisteren', 'ik', ...

Eigennamen en Dr. Lauben

- ▶ Frege: ook zinnen met eigennamen moeten 'aangevuld' worden om een gedachte uit te kunnen drukken
Accordingly, with a proper name, it depends on how whatever it refers to is presented. This can happen in different ways and every such way corresponds with a particular sense of a sentence containing a proper name. ... [65-66]
- ▶ Welke gedachten zou de volgende zin kunnen uitdrukken?
(3) Venus draait rond de zon.
 - a. Dat de avondster rond de zon draait.
 - b. Dat de ochtendster door de zon draait.
 - c. ...
- ▶ Wat is het (kentheoretische/taalfilosofische) probleem van Dr. Gustav Lauben, volgens Frege?
(4) Dr. Lauben zegt: 'Ik ben gewond geraakt' [66]
 - ▶ Hij kan niet de unieke wijze van zichzelf gegeven zijn overbrieven.

Voorstellingen

- (7) Wat verstaat Frege onder 'Vorstellungen' ?
- ▶ Dat wat bij de Innenwelt hoort: zintuiglijke indrukken, producten van onze inbeelding, gevoelens, wensen, neigingen en besluiten.
 - ▶ Kenmerken van 'Vorstellungen' (ideas) [\neq Platos ideeën HC]
 - ▶ Niet zintuiglijk waarneembaar [67]
 - ▶ Inhoud van iemands bewustzijn
 - ▶ Niet zelfstandig: drager nodig
 - ▶ Niet deelbaar: elke voorstelling één drager
- (8) Welke eigenschappen delen Gedanken met voorstellingen, en welke met dingen?
- ▶ Voorstellingen en gedachten: niet zintuiglijk waarneembaar
 - ▶ Gedachten en dingen: zelfstandig (geen drager nodig)
- (9) Wat is het probleem, als Gedanke bewustzijnsinhouden zouden zijn? Wat is het voornaamste argument tegen dat idee?
- ▶ Bewustzijnsinhouden kan je niet delen, wetenschap of communicatie onmogelijk [69]
- (10) Wat is de overeenkomst tussen een Gedanke en een planeet?
- ▶ Zijn beide onafhankelijk van drager/waarneming. [69]

Skepticisme

(11) Wat is Frege's probleem op p. 5? Hoe lost hij dat op?

- ▶ Skepticisme: alles is een voorstelling

Wie aber, wenn alles nur Traum wäre?

- ▶ Skepticisme leidt tot contradicties: Als alles een voorstelling is, dan ben ik ook een voorstelling, maar dan is er geen drager, dus ook geen voorstellingen.
- ▶ Echte pijn vs voorstelling van pijn

The invalid who has a pain is the bearer of this pain, but the doctor in attendance who reflects on the cause of this pain is not the bearer of the pain. He does not imagine he can relieve the pain by anaesthetizing himself. An idea in the doctor's mind may very well correspond to the pain of the invalid but that is not the pain and not what the doctor is trying to remove.

Logica, wiskunde en psychologie

- (12) Volgens Frege zijn logica en wiskunde geen tak van psychologie. Houdt de logica zich dan niet met de geest bezig?

Nicht alles ist Vorstellung. Sonst enthielte die Psychologie alle Wissenschaften in sich oder wäre wenigstens die oberste Richterin über alle Wissenschaften. Sonst beherrschte die Psychologie auch die Logik und die Mathematik. Nichts hieße aber die Mathematik mehr verkennen als ihre Unterordnung unter die Psychologie. Weder die Logik noch die Mathematik hat als Aufgabe, die Seelen und den Bewußtseinsinhalt zu erforschen, dessen Träger der einzelne Mensch ist. Eher könnte man vielleicht als ihre Aufgabe die Erforschung des Geistes hinstellen, des Geistes, nicht der Geister. [75]

Not everything is an idea. Otherwise psychology would contain all the sciences within it or at least it would be the highest judge over all the sciences. Otherwise psychology would rule over logic and mathematics. But nothing would be a greater misunderstanding of mathematics than its subordination to psychology. Neither logic nor mathematics has the task of investigating minds and the contents of consciousness whose bearer is a single person. Perhaps their task could be represented rather as the investigation of the mind, of the mind not of minds.

Gedachten en de wereld

(13) Wat is het verschil tussen het rijk van Gedanken, en de dingen die we gewend zijn werkelijk te noemen?

- ▶ Die 'werkelijke' dingen zijn tijdelijk, veranderlijk, en staan in causale verbanden. [76]
- ▶ De gedachten zijn tijdlos, eeuwig en onveranderlijk

(14) Staan Gedanken helemaal los van de wereld?

- ▶ Nee, ze worden gevat en voor waar gehouden, en dit kan ons handelen sturen. De 'grossen Begebenheiten der Weltgeschichte' komen toch door communicatie tot stand!

Frege en Loux

- (15) Welke notie in Freges tekst correspondeert met wat Loux in *Propositions and their neighbors* noemt? Wat is volgens Loux de reden dat we Frege's term zijn gaan vervangen door de notie 'propositie'?
- (16) Loux stelt dat Frege een realistische positie inneemt t.o.v. proposities (p. 122). Kun je dit zien in de tekst die wij van Frege lezen? Als ja, waar in de tekst?
 - ▶ Bijv. 'Ein drittes Reich muß anerkannt werden.' [69]

Frege en Loux

(17) Loux wijst erop dat sommige denkers ervan uitgaan dat de waarheidswaarde van contingente proposities kan veranderen. Andere denkers denken dat deze constant blijft. Waar komt dit verschil vandaan?

- ▶ Loux (p. 126-7). Twee posities over contingente proposities:

(5) Dean Zimmerman is rushing to his office.

- a. Same proposition expressed if sentence used now or later \Rightarrow proposition sometimes true and sometimes false
- b. Different propositions expressed on different occasions \Rightarrow propositions eternally true or eternally false

Frege en Loux

(17) Wat is Freges positie m.b.t. dit punt (zie tekst Frege)?

- ▶ Freges voorbeeld:

(6) Dieser Baum ist grün belaubt.

- ▶ Contextafhankelijke zinnen zoals (6) kunnen verschillende gedachten uitdrukken, maar gegeven een context drukken ze een context onafhankelijke gedachte uit, die onveranderlijk waar of onwaar is.

- (7) a. Deze boom is groen. [context afhankelijk]
 b. De boom bij het raam in het huis van Frege is
 groen op 25 april 1918. [context onafhankelijke]

Erst der durch die Zeitbestimmung ergänzte und in jeder Hinsicht vollständige Satz drückt einen Gedanken aus. Dieser ist aber, wenn er wahr ist, nicht nur heute oder morgen, sondern zeitlos wahr. [76]

Only a sentence supplemented by a time-indication and complete in every respect expresses a thought. But this, if it is true, is true not only today or tomorrow but timelessly.